

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากเหตุการณ์วิกฤตทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 เป็นต้นมา ได้เกิดกระแสเรียกร้องของประชาชน/องค์กรเอกชน/นักวิชาการ หรือแม้กระทั่งบุคลากรในสถาบันสื่อมวลชน ที่ต้องการให้เกิดเสรีภาพของการสื่อสารอย่างแท้จริง เพื่อสิทธิในการรับรู้อย่างถูกต้องของประชาชนอันเป็นหน้าที่สำคัญ และจำเป็นของนักการสื่อสาร จากวิกฤตการณ์ในเดือนพฤษภาคม 2535 ได้สะท้อนให้เห็นสภาพของสื่อมวลชน ที่ยังคงอยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญคือ การควบคุมของอำนาจรัฐ อันทำให้สื่อต่าง ๆ ไม่สามารถเสนอภาพความจริงที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน ชาวที่นำเสนอเป็นข่าวที่บิดเบือน ข่าวเท็จ หรือการนำเสนอแต่เพียงบางส่วน ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามมาคือ ความไม่เชื่อถือของประชาชนต่อสถาบันสื่อมวลชนที่พียงมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากกว่าดำรงประโยชน์ของกลุ่มบุคคลหนึ่งบุคคลใด ประชาชนจึงเลือกที่จะออกจากบ้านไปแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ณ สถานที่ชุมนุมประท้วง และสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารเอง ผลก็คือความขัดแย้งได้ขยายออกไปมากยิ่งขึ้นจนยากที่จะยุติอย่างสันติวิธี ทั้งนี้จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของเหตุการณ์วิกฤตทางการเมืองที่เกิดขึ้นนี้ คือ การไม่เสนอข่าวสารและภาพตามความเป็นจริงของสื่อมวลชน

ในช่วงปี 2534-2535 นี้ได้เกิดเหตุการณ์ผันผวนทางการเมืองครั้งใหญ่ขึ้น เริ่มแรกคือ การเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐจากรัฐบาลของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มาเป็นของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ คณะ รสช. โดยการรัฐประหารภายใต้การนำของ พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก พลอากาศเอก เกษตร โรจนนิล ผู้บัญชาการทหารอากาศ ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 นับเวลาในการบริหารประเทศของพลเอกชาติชายได้เกือบ 4 ปี (4 สิงหาคม 2531-23 กุมภาพันธ์ 2534) ภายใต้การปรับปรุงคณะรัฐมนตรี 2 ครั้ง และการลาออกเพื่อกลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกชาติชายใหม่อีกครั้งหนึ่ง

สาเหตุหนึ่งในการทำรัฐประหารของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ที่ได้ประกาศขึ้นแจ้งเหตุผลในเวลาต่อมาคือ รัฐบาลของพลเอกชาติชายเป็นเผด็จการทางรัฐสภา โดยได้กล่าวว่า

"นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลได้ร่วมมือกับพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล รวมทั้งคณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก ได้ใช้กลอุบายอันแยบยลทางการเมือง สร้างภาพลวงตาประชาชนเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้วพลิกเพลงหาผลประโยชน์ ทำให้เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปว่า การปฏิบัติทางการเมืองของรัฐบาลชุดนี้ได้ใช้ผลประโยชน์เป็นส่วนนำ นักการเมืองระดับรัฐมนตรีที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ นำประเทศไปสู่การปกครองในรูปแบบเผด็จการทางรัฐสภา" (สุพจน์ คำนตระกูล อ้างใน คำประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ, 23 กุมภาพันธ์ 2534, 2535: 19)

เพื่อเป็นการแก้ไขการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (ระบบเผด็จการทางรัฐสภาที่ใช้ผลประโยชน์เป็นส่วนนำ (สุพจน์ คำนตระกูล, 2535: 61) ให้เป็นการเมืองในระบอบประชาธิปไตย คณะ รสช. จึงได้นำนายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีชั่วคราว ในวันที่ 2 มีนาคม 2534 เพื่อจัดให้มีรัฐบาลเข้าบริหารประเทศ จัดร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ปี 2534 ขึ้นมาแทนฉบับเก่า จัดให้มีสภานิติบัญญัติ และจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย หลังจากที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จสิ้นแล้ว

ทว่าในช่วงที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ ได้เกิดกระแสคัดค้านรัฐธรรมนูญขึ้นในราวต้นเดือนจนถึงกลางเดือนพฤศจิกายน 2534 โดยกลุ่มพลังต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมือง กลุ่มนักศึกษา และประชาชนบางส่วนได้ออกมาคัดค้านรัฐธรรมนูญที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตย "โดยเฉพาะในตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ที่รัฐธรรมนูญได้เขียนระบุว่าจะไม่ว่าจะเป็น สส. หรือคนนอกก็สามารถเข้ามานั่งเก้าอี้ นายกรัฐมนตรีได้" (เคลินิวส์, 18 พ.ย. 2535: 15)

และเมื่อสถานการณ์มีที่ท่าว่าจะรุนแรงขยายวงกว้างออกไป ด้วยการประกาศจะจัดอภิปรายคัดค้านรัฐธรรมนูญครั้งใหญ่ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2534 จึงทำให้พลเอก สุจินดา คราประยูร รองหัวหน้าคณะ รสช. ในขณะนั้นได้ออกมาแถลงข่าวอย่างเป็นทางการว่าจะไม่รับ ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี อันเป็นเหตุให้สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองค่อย ๆ เบาบางลง ประกอบกับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญในขณะนั้น ได้แก้ไขรัฐธรรมนูญในบางประเด็น ตามข้อเรียกร้องของฝ่ายต่าง ๆ เช่น คือให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้นำชื่อนายกรัฐมนตรีขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ประธานวุฒิสภา และตัดทอนอำนาจวุฒิสภาออกไปบ้าง พร้อมกับลดจำนวนให้เหลือ 270 คน และแก้ไขวิธีการเลือกตั้งจากเขตรวมเป็นแบ่งเขตเวียงเบอร์ เป็นต้น

แม้ว่าประเด็นสำคัญในร่างรัฐธรรมนูญนี้ยังเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและอำนาจของวุฒิสมาชิกยังคงมีอยู่พอสมควร จากประเด็นตามรัฐธรรมนูญที่ยังคงไว้มิได้มีการแก้ไขตามคำเรียกร้อง คือ นายกษ ต้องมาจากการเลือกตั้ง ประธานรัฐสภาต้องมาจากประธานสภาและวุฒิสมาชิกมีสิทธิในการท้วงติงกฎหมาย ที่ทำให้กล่าวได้ว่า "รัฐธรรมนูญ 2534 ก็ยังเป็นรัฐธรรมนูญเผด็จการ" (ประเวศ วะสี, 2535: 58) แต่จากการจัดแถลงข่าวอย่างเปิดเผยของ นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ถึงการยินยอมของทางพรรคให้แก้ไขรัฐธรรมนูญภายหลังการเลือกตั้งเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาวิกฤตต่อไป ผนวกกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวันเฉลิมพระชนมพรรษาให้ทุกคน "รู้จักสามัคคี" จึงทำให้การคัดค้านทางการเมืองของพรรคการเมืองทุกพรรคเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญค่อย ๆ หดหายไป และในที่สุดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ก็ได้ถูกประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ในวันที่ 9 ธันวาคม 2534 (เคลินิวส์, 16 พ.ย. 2535: 15)

หลังวิกฤตการณ์รัฐธรรมนูญ 2534 ผ่านพ้นไป ต่อมาในวันที่ 22 มีนาคม 2535 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้จัดให้มีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรขึ้นทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้เลือกรัฐบาลอย่างถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตยมาปกครองบ้านเมืองแทนรัฐบาลชั่วคราวของนายอานันท์ ปันยารชุน การเลือกตั้งในครั้งนี้ได้เกิดพรรคการเมืองใหม่ที่สำคัญคือ พรรคสามัคคีธรรม ที่ต่อมาได้ก้าวเข้ามาเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เนื่องจากสมาชิกได้รับเลือกเข้ามาในสภามากที่สุด ท่ามกลางเสียงวิพากษ์ว่าเบื้องหลังของพรรคการเมืองนี้เกิดจากการสนับสนุนของคณะ รสช.

"การเมืองน้ำเน่าส่อเค้าว่าจะหวนกลับมา นักการเมืองเริ่มเคลื่อนไหวเข้าสู่ตัวอำนาจและเงิน มีการจัดตั้งพรรคการเมืองที่แอบอิงกับอำนาจกองทัพและใช้เงินจำนวนมากมาคาดคั้นนักการเมืองเข้าพรรค ซึ่งประกาศเจตจำนงที่จะหนุนผู้นำกองทัพเป็นนายกรัฐมนตรี" (ประเวศ วะสี, 2535: 35)

และเมื่อการณเป็นไปตามความคาดหมายของนักวิชาการ คอลัมน์นิสต์หนังสือพิมพ์ และประชาชนส่วนใหญ่ คือ พลเอกสุจินดา ได้รับเลือกจากพรรคร่วมรัฐบาล ทั้ง 5 อันประกอบด้วย พรรคสามัคคีธรรม (แกนนำ) พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม และพรรคราษฎรให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยด้วยเสียงสนับสนุนข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญการปกครอง ความไม่แน่ใจ ความสงสัย เคลือบแคลงที่มีมาตั้งแต่ครั้งเกิดวิกฤตการณ์รัฐธรรมนูญ 2534 ที่ว่าคณะ รสช. ต้องการที่จะสืบต่ออำนาจทางการเมือง ได้กลายเป็นสิ่งที่ชัดเจนขึ้น

"แต่ รสช. ก็ถอนตัวจากอำนาจไม่ได้ กลับถลำเข้าไปในเกมแห่งอำนาจมากขึ้นมีการ แต่งตั้งและกำกับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการแปรรูปคดี ร่างรัฐธรรมนูญให้ออกรัฐธรรมนูญเพด็จการ มีการสร้างวุฒิสภาในลักษณะที่มีอำนาจ และแต่งตั้ง พรรคพวกของตนเข้าไป มีการหมกเม็ดในรัฐธรรมนูญให้ประธาน รสช. เสนอแต่งตั้งนายกฯ มีการตั้งพรรคการเมืองและส่งคนไปเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง เพื่อเตรียมสวมอำนาจทางการเมือง โดยให้พรรคการเมืองหนุนหลังส่วนหนึ่ง และใช้กำลังทหารหนุนหลังส่วนหนึ่ง" (ประเวศ วะสี, 2535: 96-7)

พลเอกสุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี ได้ทำให้เกิดกระแสคัดค้านจากทั้งในรัฐสภา จากพรรคการเมืองฝ่ายค้าน อันประกอบด้วย พรรคความหวังใหม่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคพลังธรรม และพรรคเอกภาพ และนอกสภาจากบรรดาตัวแทนองค์กรประชาชนกลุ่มต่าง ๆ และ เหล่านิสิตนักศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยฝ่ายคัดค้านถือว่า การก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีของ พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นการขัดต่อหลักประชาธิปไตย เริ่มด้วยการยึดอำนาจโดยคณะ รสช. เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 และได้สัญญาว่าจะคืนอำนาจให้แก่ประชาชนโดยเร็ว สันนิษฐานว่าไม่ ต้องการยึดอำนาจแต่อย่างใด ยิ่งกว่านั้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2534 พลเอกสุจินดา คราประยูร และคณะผู้นำ รสช. ยังได้ให้คำมั่นสัญญาต่อคนไทยทั้งประเทศทางโทรทัศน์ว่า ตนและผู้นำ รสช. คนอื่น ๆ จะไม่เป็นนายกรัฐมนตรี หรือร่วมในคณะรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นหลังการใช้รัฐธรรมนูญใหม่ แต่ จะกลับเข้าสู่กรมกองตามปกติ แต่คำมั่นสัญญานั้นได้ถูกทำลายลงเมื่อขอมรับตำแหน่งรัฐมนตรี โดย อ้างว่าขอมเลืยสิทธิ์เพื่อชาติ (ไทยรัฐ, 5 พ.ค. 2535: 3)

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้นภายใต้การดูแลของ รสช. นั้น แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขไปแล้วบางส่วนเนื่องจากต้องเผชิญหน้ากับการต่อต้านอย่างกว้างขวางก็ตาม แต่ก็ยังเปิดช่องว่างไว้ เพื่อให้กลุ่ม คณะ รสช. ได้สืบทอดอำนาจต่อไปอีก ในลักษณะเพด็จการทางรัฐสภาเช่นกัน ดังที่การ ให้อำนาจวุฒิสมาชิกจำนวน 270 คนที่มาจากการแต่งตั้งของคณะ รสช. มีอำนาจลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐบาลได้ หรือนายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง

หรือแม้แต่ในช่วงวิกฤติการณ์รัฐธรรมนูญ 2534 ก็เกิดการปิดกั้นข่าวสาร ตามที่นายแพทย์ ประเวศ วะสี ได้ให้ทัศนะว่ากรณีรัฐธรรมนูญ 2534 นี้ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลไม่ใช้ความจริงในการต่อสู้ทางการเมือง วิทยุและโทรทัศน์ซึ่งอยู่ใต้อำนาจรัฐบาลออกข่าวข้างผู้สนับสนุนรัฐธรรมนูญ ข้างเดียว แต่ไม่ยอมออกข่าวการคัดค้านรัฐธรรมนูญอันเป็นตัวอย่างของการไม่รับรองสิทธิขั้น พื้นฐานของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารตามความจริง (ประเวศ

วะสี, 2535: 54)

ดังนั้นในทันทีที่ พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (วันที่ 7 เมษายน 2535) จึงเกิดการประท้วงที่สนามหลวง โดยกลุ่มนิสิตนักศึกษาในจากหลายมหาวิทยาลัย และการอดข้าวประท้วงของ ร้อยตรีฉลาด วรฉัตร อันนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และนับว่าเป็นจุดเริ่มของความขัดแย้งทางการเมืองที่แสดงออกมาเป็นรูปธรรม ก่อนที่จะบานปลายออกไป

จากนั้น พลตรีจำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรมได้ประกาศอดข้าวจนตาย ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2534 ซึ่งพรรคพลังธรรมนี้ เป็นพรรคการเมืองที่ได้คะแนนความนิยมมาก ในเขตกรุงเทพมหานคร จากการชูประเด็นหาเสียงต่อต้านเผด็จการ และนายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง โดยครองที่นั่ง ส.ส. ในกรุงเทพฯ มากที่สุด จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 ถึง 32 ที่นั่งจากจำนวน ส.ส. กรุงเทพฯ ทั้งหมด 35 ที่นั่ง คำประกาศของพลตรีจำลองทำให้ประชาชนนับแสนร่วมประท้วงพร้อมกับ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ที่สนามหลวงในวันที่ 4 พฤษภาคม 2535 และอีกนับหมื่นที่ร่วมประท้วง ณ บริเวณหน้ารัฐสภา ในวันแถลงนโยบายของรัฐบาล พลเอกสุจินดา คราประยูร ในวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2535

การเคลื่อนไหวของคนนับแสนภายใต้การนำของ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ร้อยตรีฉลาด วรฉัตร และองค์กรประชาชนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากบริเวณหน้ารัฐสภาอันมีสถานที่คับแคบ ในวันที่ 7 พฤษภาคม ผ่านถนนราชดำเนิน และถนนอุทองไฉน เพื่อไปสู่บริเวณสนามหลวง ได้ถูกสกัดจากกำลังทหารและตำรวจพร้อมอาวุธครบมือจับกุมด้วยลวดหนาม เพื่อมิให้เคลื่อนขบวนไปสู่ท้องสนามหลวง ได้สำเร็จ ด้วยเหตุผลคือ เพื่อใช้พื้นที่ในการเตรียมงานเฉลิมฉลองพิธีการทางพุทธศาสนา เนื่องในวันวิสาขบูชา เหตุการณ์นับเป็นการเผชิญหน้าครั้งแรกอย่างจริงจังระหว่างประชาชนกับกองทัพและรัฐบาล และถือเป็นการประกาศความพร้อมในการปฏิบัติงานของฝ่ายรัฐบาลเพื่อการสกัดกั้นฝูงชน

ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ทั่ว และกำลังจะไปสู่จุดวิกฤตอีกครั้งตามข้อเขียนของ นายแพทย์ประเวศ วะสี (2535: 104-5) โดยข้อหนึ่งคือทหารที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยมี พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นผู้นำ และข้อหนึ่งคือขบวนการประชาธิปไตย อันประกอบด้วย พลตรีจำลอง ศรีเมือง ร้อยตรีฉลาด วรฉัตร พรรคฝ่ายค้าน องค์กรนิสิตนักศึกษา คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) องค์กรเอกชน นักวิชาการ และประชาชนส่วนหนึ่ง จุดของความขัดแย้งคือ การยึดหลักเกณฑ์คนละอย่างแบบต่างมุมมอง ฝ่าย

พลเอกสุจินดา คราประยูร ถือว่าเป็นนายกรัฐมนตรีโดยความถูกต้องชอบธรรมและให้มาเรียกร้องกันในสภา ส่วนฝ่ายขบวนการประชาธิปไตยถือว่า พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีหรือไม่ชอบธรรม เพราะฝ่ายทหารเข้ามาแทรกแซงการเมือง และมากำกับการร่างรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่ตกลงกันไม่ได้คือการให้พลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออก แต่พลเอกสุจินดา คราประยูร ยืนยันไม่ลาออก และถ้าเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความกดดันแก่ทั้งสองฝ่ายอันนำมาซึ่งการจลาจลในที่สุด

ในขณะที่มีการเผชิญหน้ากันอยู่ของทั้งสองฝ่ายนั้น ก็ได้มีความพยายามในการเคลื่อนไหวเพื่อการแก้ไขความขัดแย้ง โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ที่มีประเด็นสำคัญคือ ให้นายกรัฐมนตรี ต้องมาจากการเลือกตั้ง และลดอำนาจวุฒิสมาชิกลง ให้เหลือเพียงการกั้นกรองกฎหมาย จากสี่พรรคฝ่ายค้าน นักวิชาการและองค์กรประชาชนบางส่วน โดยถือเป็นการดำเนินการภายใต้หลักการตามระบอบประชาธิปไตยของทั้งพรรคฝ่ายค้าน และห้าพรรคร่วมรัฐบาล ภายใต้การประสานของประธานสภาผู้แทนราษฎร คือนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ในที่สุดพรรคการเมืองทั้ง 9 พรรคมีมติเป็นเอกฉันท์ ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ จึงเป็นเหตุผลสำคัญให้การขัดแย้งซึ่งมีที่ท่าจะบานปลาย บริเวณถนนราชดำเนินยุติลงชั่วคราว โดยฝ่ายคัดค้านได้ลงความเห็นว่าจะเพื่อรอผลการดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญของพรรครัฐบาลในวันที่ 15 พฤษภาคม 2535 และได้กำหนดว่าถ้ายังไม่มียะไรคืบหน้าเป็นผลที่น่าพอใจ ก็จะมีนัดประชุมกันใหม่ที่สนามหลวงในวันที่ 17 พฤษภาคม 2535

ตลอดระยะเวลาสี่ปีคำห้ำหั่นของความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงแรก (4-11 พฤษภาคม 2535) นั้น พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้แสดงท่าทีแข็งกร้าวต่อการชุมนุมประท้วง โดยอ้างว่าเป็นการดำเนินการนอกกติกาของกลุ่มผู้ต้องการอำนาจ และยืนยันว่าให้แก้ไขปัญหาคิวระบบรัฐสภาเท่านั้น ไม่ยอมใช้วิธีการเจรจาต่อรองในการแก้ไขปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนต่างเห็นพ้องว่า "นายกรัฐมนตรีไม่น่าพาต่อเสียงเรียกร้องของประชาชน" (เอกสารเผยแพร่การสอบสวนเหตุการณ์พฤษภาวิไล, 2535: 69)

ต่อมาอีกหนึ่งสี่ปีคำ (11-17 พฤษภาคม) พลเอกสุจินดา คราประยูร ก็เริ่มแสดงท่าทีใหม่โดยแถลงว่าปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ใช่เรื่องสำคัญ ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ ภัยแล้ง ดังนั้นต้องแก้ที่ปัญหาภัยแล้งเสียก่อน (ศิริ ผาสุก, 2535: 110) ในขณะที่พรรคร่วมรัฐบาลก็เริ่มมีท่าทีไม่เห็นด้วย ไม่รับรู้ และพยายามยืดระยะเวลาในการแก้ไขรัฐธรรมนูญออกไป และบ้างก็อ้างบทเฉพาะกาลว่าควรมีไว้ในบทรัฐธรรมนูญอันเป็นการต่อระยะเวลาการปกครองภายใต้การนำของพลเอกสุจินดา คราประยูร

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว จึงส่งผลให้การชุมนุมคัดค้านผู้นำรัฐบาลในช่วงที่สองซึ่งเริ่มจากวันที่ 17 พฤษภาคม 2534 เต็มไปด้วยความรู้สึกถึงการกระทำที่ไม่ถูกต้อง มีมากเกินไปจนถึงจุดที่ทนไม่ได้ เริ่มจากการรวมกลุ่มของนายทหาร จปร. รุ่น 5 การรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยคณะกรรมการกลุ่มนี้ การตั้งสถาบันนิติบัญญัติที่ขาดความถูกต้อง การกำกับการร่างและแปรญัติรัฐธรรมนูญ การประกาศไม่เป็นนายของ พลเอกสุจินดา คราประยูร เพื่อให้ยอมผ่านรัฐธรรมนูญไปก่อน กองทัพอากาศเบื้องหลังพรรคการเมือง การที่นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมถูกกล่าวหาค้ายาเสพติด ทำให้ขาดความชอบธรรมในการเป็นนายกฯ พลเอกสุจินดา คราประยูร ทอมเสียสิทธิ์เพื่อชาติโดยรับเป็นนายกฯ การนำนักการเมืองที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สินและสงสัยว่าจะทุจริตคอร์รัปชั่นเข้าร่วมคณะรัฐมนตรี นายทหารออกมาพูดข่มขู่ว่าอาจปฏิวัติรัฐประหาร และท้ายที่สุดคือ การให้ข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียวทางวิทยุ และโทรทัศน์ ผนวกกับท่าที่อันแข็งกร้าวของ พลเอกสุจินดา คราประยูร ต่อการประท้วงของประชาชนด้วยข้อกล่าวหาว่าถูกจัดมือบ และพรรคฝ่ายค้านพยายามบ่าบเปียงการแก้ไขรัฐธรรมนูญ อันเป็นข้อเรียกร้องที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวางเพื่อยุติความขัดแย้ง

เหล่านี้จึงทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น การเคลื่อนย้ายของกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงภายใต้การนำของสมาพันธ์ประชาธิปไตย จากบริเวณท้องสนามหลวงไปยังบริเวณหน้ารัฐสภา ในคืนวันที่ 17 พฤษภาคม 2535 จึงนำไปสู่ความรุนแรงอย่างที่ไม่มีความคาดคิดมาก่อน การปฏิบัติของกองกำลังทหาร และตำรวจต่อผู้ชุมนุมประท้วงเป็นไปตามแผนไพบรุษินาศ ซึ่งพลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี ผู้บัญชาการทหารบก ในฐานะผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศ เพื่อควบคุมและสลายกลุ่มผู้ชุมนุมตั้งแต่วันที่ 7 พฤษภาคม ที่ผ่านมา และยังมีผลบังคับใช้จนถึงการดำเนินการในช่วงที่สองของการชุมนุมประท้วงคือ วันที่ 17-21 พฤษภาคม 2535 ซึ่งปรากฏว่า พลเอกสุจินดา คราประยูร ในฐานะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้รับทราบและเห็นชอบในการปฏิบัติทุกขั้นตอน (เอกสารเผยแพร่การสอบสวนเหตุการณ์พฤษภาวิไล 2535: 69-70)

หนึ่งในหลายสาเหตุที่นำมาซึ่งเหตุการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรงจนกลายเป็นเหตุการณ์วิกฤติทางการเมืองระหว่างทหาร ตำรวจ และประชาชน ในช่วงวันที่ 17-20 พฤษภาคม นั้น คือการปิดกั้นและบิดเบือนข่าวสารของสื่อมวลชนโดยเฉพาะวิทยุ และโทรทัศน์ ที่ขาดเสรีภาพในการนำเสนอข่าว ประชาชนจึงถูกจำกัดสิทธิในการรับรู้ข่าวเหตุการณ์ด้วย จากปากคำของบุคคลบางส่วนในเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงได้กล่าวว่า "รัฐบาลใช้สื่อมวลชนที่รัฐควบคุมไปในทำนองต่อสู้อัดขวางและบิดเบือนข้อเท็จจริงบางประการของผู้ชุมนุม ตลอดจนปิดกั้นข่าวสารข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการ

ชุมนุม ทำให้ประชาชนที่อยากทราบเหตุการณ์ที่เป็นจริงได้ออกมาร่วมชุมนุมด้วยเป็นจำนวนมาก" (เอกสารเผยแพร่การสอบสวนเหตุการณ์พฤษภาวิไล 2535: 5)

แม้ว่าพลเอกสุจินดา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวชี้แจงว่า รัฐบาลไม่เคยสั่งการล้อมมวลชนของรัฐบาลให้ออกข่าวของฝ่ายค้าน พร้อมกับยืนยันว่า "ผมอยากให้ล้อมมวลชนของรัฐบาลออกข่าว โดยเฉพาะเรื่องในสภาว่า เขาทำอะไรอย่างไร เขาแสดงกิริยาอย่างไร หรือที่ฝ่ายชุมนุมเขาแสดงกิริยาอย่างไรที่โจมตี ผมอยากให้เขาออกด้วยซ้ำไป ผมก็สั่งการว่าทำไมไม่เอาอย่างนี้ไปออกที่ข้างข้าง เรื่องอะไรจะไปปิดกัน" (ไทยรัฐ, 13 พฤษภาคม, 2535: 17) กระนั้นก็ไม่มีการข่าวดังกล่าวจากสถานีวิทยุและโทรทัศน์ที่รัฐบาลเป็นเจ้าของ ทำการเสนอข่าวสดข่าวประท้วงแต่อย่างใด นับเป็นข่าวสารที่ขาดหายไป 2 สัปดาห์ โดยการเสนอข่าวเพียงด้านเดียวของรัฐบาลนี้เองที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น (เดลินิวส์, 1 มิถุนายน, 2535: 5)

นอกจากนี้ยังมีผู้ตั้งข้อสังเกตถึงการถ่ายทอดการประชุมสภาในวันแถลงนโยบายว่า ถึงจะเป็นสิ่งที่ดี แต่ก็เห็นได้ชัดว่าเป็นไปในทางเดียว และต้องการใช้ให้อีกฝ่ายมีความผิด มีข้อบกพร่องถือเป็นการซ้ำเติมโดยไม่มีโอกาสโต้ตอบ (อรทัย ศรีสันติสุข อ่างในไทยรัฐ, 13 พฤษภาคม, 2535: 5) การปิดกั้นในลักษณะนี้ อาจารย์สุรชาติ บำรุงสุข แห่งคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แสดงทัศนะว่า "ไม่ต่างกับในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 คือรัฐใช้สื่อของรัฐประนามฝ่ายต่อต้านรัฐบาล" และการเสนอข่าวในช่วงที่ผ่านมา (ระยะเวลาที่เกิดความขัดแย้ง) ทำให้เกิดความรู้สึกว่า "สื่อของรัฐไม่มีค่าน่าเชื่อถือ ในสายตาของประชาชน" (ไทยรัฐ, 13 พฤษภาคม, 2535: 5)

ท่ามกลางสถานการณ์หัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมืองร่วมสองสัปดาห์ จนถึงเหตุการณ์รุนแรง 17-20 พฤษภาคม 2535 สื่อมวลชนที่ทำหน้าที่เป็นหัวทอกในการเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและไม่ถูกบีบบังคับนัก คือ หนังสือพิมพ์ ในขณะที่โทรทัศน์ไทยทุกสถานีได้ถูกตีกรอบให้เสนอข่าวเพียงด้านของรัฐบาลด้านเดียวมาตั้งแต่ยังไม่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ส่วนสื่อวิทยุนั้นจะได้รับการข่าวดังกล่าวจากรายงานข่าวทุกครั้งชั่วโมง (จากวิทยุ ททท. คลื่นต่าง ๆ) และทุกหนึ่งชั่วโมงอันเป็นการรายงานข่าวสั้นความยาวประมาณ 3-5 นาที ข่าวโดยส่วนใหญ่แล้ว ยังมีการรายงานข่าวของการเคลื่อนไหวของประชาชนและพรรคฝ่ายค้านอยู่พร้อม ๆ กับข่าวทางฝ่ายรัฐบาล แต่โดยส่วนใหญ่ยังรู้สึกได้ว่าข่าวที่รายงานออกมาก็ยังคงโน้มเอียงไปทางรัฐบาลอยู่ดี ทว่าในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองรุนแรงถึงขั้นเกิดการปะทะกันนั้น ได้มีสถานีวิทยุที่รายงานข่าวความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องด้วยข่าวอ่าน แม้ว่าคุณภาพบ้างครั้งอาจจะถูกแทรกด้วย

รายการข่าวจากฝ่ายทหารโดยตรงก็คือ รายงานข่าวจากสำนักข่าว ไอ เอ็น เอ็น ทางสถานีวิทยุ กองพลที่ 1 รักษาพระองค์ เอฟ เอ็ม 98 เมกกะเฮิรตซ์ ในรายการสไมล์ เรดิโอ เน็ทเวิร์ค และได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า แม้จะทำที่ของข่าวจาก ไอ เอ็น เอ็น บางครั้งก็นิยมเอียงไปทางฝ่าย ทหาร ฝ่ายผู้นำรัฐบาล แต่วิทยุทหาร เช่น เอฟ เอ็ม 98 ยังสามารถทำหน้าที่เคลื่อนไหวได้ดีกว่า สถานีวิทยุทหารบางคลื่น รวมถึงจากการฟังข่าวของสำนักข่าว ไอ เอ็น เอ็น ก็พอสามารถทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นพอสมควร "ถ้าจะฟังอย่างแยกแยะ และมาทบทวนประเมินสถานการณ์ อีกที" (กรุงเทพฯธุรกิจ, 1 มิถุนายน, 2535: 10)

ในทางตรงกันข้าม สื่อวิทยุของรัฐบาล คือรายงานข่าววิทยุแห่งประเทศไทยของ กรม ประชาสัมพันธ์ซึ่งได้รายงานข่าวสั้น ทุก 1 ชั่วโมง ทางคลื่น 92.5 เมกกะเฮิรตซ์และข่าวภาคย่อย ทอด ทางสถานีวิทยุทุกแห่งทั่วประเทศไทยในเวลา 07.00-08.00 น. 12.30-12.45 น. 19.00.-19.20 น. และ 20.00-20.30 น. ได้ทำหน้าที่ในการรายงานข่าวสถานการณ์ความ ขัดแย้งและข่าวทั่วไปตามปกติ โดยส่วนใหญ่จะเสนอข่าวจากแหล่งข่าวฝ่ายรัฐบาลและกองทัพ อัน เป็นที่ชนะเชิงบวก ที่สนับสนุนยกย่องส่งเสริมรัฐบาล ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลอย่างแท้ จริง รวากับการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ (ดอกเบ็ช น.62, 2535:13)

ด้วยเหตุที่สถานีวิทยุทั้งสอง ทำหน้าที่ในการเสนอข่าวสาร ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความ ขัดแย้งทางการเมืองในเดือนพฤษภาคมเช่นเดียวกัน และการให้ข่าวสารสถานีทั้งสองก็ถือเป็นกลไก อย่างหนึ่งของการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในแง่ของการทำให้เกิด การรับรู้ และความเข้าใจต่อสถานการณ์อย่างถูกต้อง ดังนั้นลักษณะการนำเสนอข่าวที่แตกต่างกัน ของทั้งสองสถานีวิทยุตามสังเกตการณ์ของสื่อมวลชนนี้เอง จึงน่าที่จะมีการศึกษาถึงเนื้อหาข่าว ความ ขัดแย้งที่สถานีทั้งสองนำเสนอว่าเป็นไปในลักษณะใด เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจในเบื้องต้น ถึงการสื่อสารทางการเมืองในช่วงที่มีเหตุการณ์วิกฤตว่าเป็นอย่างไร ก่อนที่หาเหตุผลในเบื้องลึก ต่อไปถึงการนำเสนอข่าวในลักษณะหรือแนวทางนี้ว่าเป็นไปด้วยเหตุปัจจัยใด ภายใต้ง่อนไขใด อัน ทำให้ทราบว่าการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเมืองของไทย เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย ที่ สมบูรณ์หรือไม่ ด้วยเงื่อนไขและปัจจัยใด และเพื่อให้ทราบถึงลักษณะที่ควรจะเป็น ในการเสนอข่าว ความขัดแย้งทางการเมืองที่สมควรต่อไปในอนาคต จึงได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงบทบาทขององค์กรข่าวใน การแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองว่าเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ภายใต้ง่อนไขและเงื่อนไขที่เคมี อยู่

ปัญหานำวิจัย

1. วิทยุกระจายเสียงได้นำเสนอเนื้อหาความขัดแย้งทางการเมือง ในช่วงเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมอย่างไร. และอะไรที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขในการนำเสนอข่าวความขัดแย้งนี้ให้ออกอากาศได้หรือไม่ได้อย่างไร
2. องค์กรข่าวแห่งวิทยุกระจายเสียงมีความคิดหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งทางการเมืองนี้ บ้างหรือไม่อย่างไร และอะไรที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขกำหนดให้ความคิดหรือแนวทางดังกล่าวเป็นไปได้หรือไม่ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการนำเสนอเนื้อหาข่าวความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ ช่วงเดือนพฤษภาคม 2535 ของข่าววิทยุกระจายเสียง
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่กำหนดในการนำเสนอเนื้อหาข่าวความขัดแย้งทางการเมือง ในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535
3. เพื่อศึกษาถึงพื้นฐานการตัดสินใจและเงื่อนไขความเป็นไปได้ของการตัดสินใจขณะปฏิบัติงานขององค์กรข่าว แห่งวิทยุกระจายเสียงในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะการนำเสนอและบทบาทขององค์กรข่าวเพียง 2 องค์กร คือ สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ และสำนักข่าว ไอ เอ็น เอ็น และในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าว อ่านและข่าวประกอบเสียงจะทำเฉพาะในวันที่ 4-11 พฤษภาคม และ 17-21 พฤษภาคม 2535

2. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (DEPTH INTERVIEW) การวิเคราะห์เนื้อหา (CONTENT ANALYSIS) และการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH)

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงเดือนพฤษภาคม : ความขัดแย้งที่เกิดระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองในกรณีเหตุการณ์วันที่ 4-11 และ 17-21 พฤษภาคม คือความขัดแย้งระหว่างคณะรัฐบาลภายใต้การสนับสนุนของทหาร กับ พรรคการเมืองฝ่ายค้าน กลุ่มประชาชน นักวิชาการ และนักศึกษา จนนำไปสู่เหตุการณ์จลาจล

การนำเสนอข่าว : การเสนอเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นการรายงานข้อเท็จจริง และเป็นที่น่าสนใจของผู้ฟัง เป็นการบอกกล่าวถึงสิ่งที่เกิดขึ้นซึ่งต้องมีความเที่ยงตรง สมดุลย์ และเป็นจริง

ข่าววิทยุกระจายเสียง : ศึกษาเพียงสองสถานีวิทยุ คือ วิทยุแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ และสำนักข่าว ไอ เอ็น เอ็น

ปัจจัย : ข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวความขัดแย้งทางการเมืองในเดือนพฤษภาคมโดยแบ่งพิจารณาเป็นปัจจัยภายในเนื่องด้วยแนวคิดส่วนบุคคล ปัจจัยที่เป็นนโยบาย และจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติงานในองค์กรและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับของหน่วยงานเจ้าของสถานี และปัจจัยที่เป็นข้อบังคับทางกฎหมาย

เงื่อนไข : เหตุการณ์หรือรูปการณ์ที่ทำให้ต้องปฏิบัติจริงในขณะนั้น

องค์กรข่าว : สถานที่ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ข่าวมากกว่าห้าคน เป็นสถานที่ใหญ่ที่นักข่าวสามารถแบ่งหน้าที่กันได้ มีหน่วยในการตระเวนหาข่าว มีกำลังคนพอที่จะจัดทำรายการข่าวได้อันประกอบด้วย หัวหน้าข่าว ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว ผู้เรียบเรียงข่าว ผู้สื่อข่าว และผู้ประกาศข่าว

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการนำเสนอเนื้อหาข่าววิทยุในช่วงที่มีเหตุการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองของสื่อวิทยุ
3. สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยนี้ ไปพิจารณาปรับปรุงการนำเสนอเนื้อหา ข่าววิทยุ ตลอดจนการกำหนดนโยบายขององค์กรวิทยุ เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอข่าวเหตุการณ์ และการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ต่อไป อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง
4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับรายการข่าววิทยุกระจายเสียง และองค์กรข่าวในประเด็นอื่น ๆ ให้กว้างขวางออกไป